

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 15 oktober 1997

Mål nr

Ö 3174/95

KLAGANDE

MS "Emja" Braack Schiffahrts KG, Wegefähre 46, D-21706

DROCHTERSEN, Tyskland

Ombud: advokaten Mikael Nordlin, Styrmansgatan 6, 114 54 STOCKHOLM

MOTPART

Wärtsilä Diesel Aktiebolag, 556046-9552, Box 920, 461 29 TROLLHÄTTAN

Ombud: advokaten Torsten Jacobsson, Box 11025, 404 21 GÖTEBORG

SAKEN

Avvisande av talan

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Västra Sverige, avd 5, beslut den 13 juni 1995 i mål Ö 1610/94

Hovrättens beslut

se Bilaga

	Postadress	Telefon	Expeditionstid
	Box 2066		08.45-12.00
HÖGSTA DOMSTOLEN	103 12 STOCKHOLM	08-617 64 00	13.15-15.00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen lämnar överklagandet utan bifall.

MS "Emja" Braack Schiffahrts KG skall ersätta Wärtsilä Diesel Aktiebolag för dess rättegångskostnader i Högsta domstolen med tjugottusenfemhundra (21 500) kr, utgörande ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

MS "Emja" Braack Schiffahrts KG (Emja) har yrkat bifall till sin i hovrätten förda talan samt befrielse från skyldigheten att ersätta Wärtsilä Diesel Aktiebolag (Wärtsilä) för dess rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Wärtsilä har bestritt ändring och yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÅL

En part som av domstol medgivits anstånd enligt 32 kap 3 § rättegångsbalken med att avge svaromål får anses vara bevarad vid sin rätt att i svaromålet göra invändning som avses i 34 kap 2 § rättegångsbalken, jfr NJA 1973 s 126. Som

domstolarna funnit har Wärtsilä därför framställt sin invändning om rättegångshinder i rätt tid.

Vad härefter gäller frågan om det föreligger ett rättegångshinder är följande upplyst i Högsta domstolen om bakgrunden till tvisten.

Genom ett skeppsbyggnadskontrakt den 22 februari 1989 åtog sig det holländska varvet Scheepswerf Ferus Smit BV (Ferus) att bygga ett fartyg som senare kom att kallas MS Emja. Den 30 januari 1990 förvärvade det tyska rederiet Emja genom ett avtal benämnt Transfer Agreement de rättigheter och skyldigheter gentemot Ferus som skeppsbyggnadskontraktet innehöll, dvs Emja köpte fartyget under byggnad. - För byggnationen anlidade Ferus ett annat varv, Scheepswerf Bijlsma BV (Bijlsma), som underentreprenör. I ett skriftligt avtal den 8 februari 1990 med Bijlsma åtog sig Wärtsilä att leverera en dieselmotör till MS Emja. I avtalet hänvisades till dels standardavtalet ECE 188 med tillägget Marine Equipment Addendum 1987, dels såvitt gällde teknisk personal standardavtalet TP 73 E. Både ECE 188 och TP 73 E innehåller en skiljeklausul. Båda klausulema innebär att svensk rätt skall tillämpas. - Sedan MS Emja levererats till rederiet fick fartyget problem med dieselmotören. För att ge rederiet möjlighet att föra talan mot Wärtsilä på grund av dessa problem överförde Ferus och Bijlsma till rederiet de rättigheter som de hade beträffande motören i förhållande till Wärtsilä. Överlåtelsen skedde genom ett skriftligt avtal benämnt Deed of Transfer of Assignment, daterat den 1 och 16 december 1993. Med stöd av detta överlåtelseavtal har

Emja nu väckt talan mot Wärtsilä vid Trollhättans tingsrätt angående fel i maskinen. Frågan i målet är om skiljeklausulerna i ECE 188 och TP 73 E, som utgör del av avtalet den 8 februari 1990 mellan Bijlsma och Wärtsilä, binder Emja.

Huruvida och i vad mån en skiljeklausul har verkan mot tredje man är en mycket omdiskuterad fråga. Det torde visserligen vara allmänt accepterat att, när det har skett ett partsbyte genom universalsuccession, universalsuccessorn är bunden av skiljeklausulen med undantag för sakrättsliga frågor (se Håstad i Process och exekution, Vänbok till Robert Boman s 177 ff).

I förevarande fall gäller det emellertid en singularsuccession. Rättsläget är här oklart (Skiljedomsutredningens betänkande Ny lag om skiljeförfarande, SOU 1994:81 s 91 ff). Lagregler saknas, och åsikterna i doktrinen är delade.

Diskussionen har i första hand rört frågan om den nya parten är bunden av en skiljeklausul. Den övervägande meningen synes vara att så är fallet, i vart fall om den nya parten kände till eller hade bort känna till skiljeklausulen (se Dillén, Bidrag till läran om skiljeavtalet, 1933 s 245 ff, Edlund i Svensk Juristtidning 1993 s 905 ff, Hassler-Cars, Skiljeförfarande, 2 uppl 1989 s 45 ff, Hobér i Swedish and International Arbitration 1983 s 43 ff, Håstad a a samt Welamson, Lindskog och Nowotny i skiljedom den 5 mars 1997, refererad i Mealey's International Arbitration Report, mars 1997 s 3; jfr dock Heuman i

Festskrift för Sveriges Advokatsamfund, 1987 s 229. Heuman, Current Issues in Swedish Arbitration, 1990 s 41 ff samt Vahlén, Avtal och tolkning, 1960 s 153 ff). Också i bl a Nederländerna och Tyskland synes den förhärskande uppfattningen vara att den nya parten är bunden av skiljeklausulen. (För en internationell översikt se Girsberger och Hausmaninger i Arbitration International 1992 s 121 ff.)

Till stöd för att den nya parten bör vara bunden har anförts bl a att den kvarstående parten annars skulle få sin ställning allvarligt försämrad. Det får antas att han - liksom den ursprunglige motparten - har varit angelägen om att tvisten dem emellan skulle slitas genom skiljedom. Det bör då inte godtas att den ursprunglige motparten ensidigt gör sig fri från skiljeklausulen genom ett överlåtelseavtal. Om förvärvaren inte gillar skiljeklausulen, kan han alltid låta bli att förvärva överlåtarens rättigheter.

Liknande synpunkter har förts fram av Wärtsilä i Högsta domstolen. Wärtsilä har sålunda anført bl a: Bolaget tillämpar för samtliga sina försäljningsavtal de i målet aktuella leveransvillkoren. Det finns flera tungt vägande skäl till att Wärtsilä i sina affärsförhållanden önskar att eventuella tvister skall avgöras genom skiljeförfarande. Ett är att uppkomna tvister ofta rör komplicerade tekniska frågor, för vilka skiljeförfarande ger möjligheten att i större utsträckning än vid ordinarie domstol utse skiljedomare med särskild kompetens. Ett annat är det förhållandet att det inom branchen, och särskilt det segment inom

vilket Wärtsilä är verksamt, råder en knivhård konkurrens, framför allt på det tekniska planet. Tvisterna rör erfarenhetsmässigt ofta tillverknings- och konstruktionsfrågor, där Wärtsilä har ett självklart intresse av skydd mot oönskad insyn. Skiljeförfarande medför större möjligheter till sekretess än rättegång vid allmän domstol.

Det får antas att det för Wärtsilä skulle innebära en allvarlig försämring, om överlåtelsen till Emja av rättigheterna enligt leveranskontraktet skulle leda till att tvister rörande kontraktet prövades vid allmän domstol. Till saken hör att Wärtsilä inte kunnat motsätta sig överlåtelsen. Vad Wärtsilä anfört talar alltså starkt för att skiljeklausulerna som intagits i det i målet aktuella leveranskontraktet inte endast bör gälla vid en tvist mellan de ursprungliga avtalskontrahenterna utan också binda Emja, som övertagit rättigheterna enligt kontraktet.

Det är också en grundläggande princip inom civilrätten att vid överlåtelse av en kontraktsrättighet en ny borgenär inte får bättre rätt än överlåtaren (jfr 27 § skuldebrevslagen). Principen gäller i första hand civilrättsliga invändningar om exempelvis ogiltighet men det finns starka skäl för att låta den omfatta också skiljedomsavtal som överlåtaren ingått.

Till stöd för sin talan har Emja anfört bl a att, om skiljeklausulerna anses gällande mot Emja, det finns en risk för *dém de justice*. Vad händer om

rättegångshinder anses föreligga och Emja därefter påkallar skiljeförfarande? Kan Wärtsilä i så fall med utsikt till framgång invända att skiljeklausulerna bara gäller mellan de ursprungliga parterna i följd varav Emjas ansökan om skiljeförfarande skall avvisas?

När det gäller kvarstående parts bundenhet av en skiljeklausul har i doktrinen framhållits att skiljeklausulen kan ha tillkommit på grund av en stark personlig anknytning mellan de ursprungliga parterna. Det talar i så fall mot att den kvarstående parten skall vara bunden av klausulen i förhållande till den som förvärvar en rättighet enligt avtalet. En sådan personlig anknytning torde emellertid vara ovanlig i kommersiella förhållanden och torde i varje fall inte ha förelegat mellan Wärtsilä å ena sidan samt Ferus och Bijlsma å den andra.

Det är emellertid framför allt risken för att förvärvaren inte förmår betala kostnaderna för skiljeförfarandet och möjligheten för en ursprunglig part att genom en rättighetsöverlåtelse komma ifrån detta kostnadsansvar som inger många juridiska författare betänkligheter. Denna risk har ansetts tala för att den kvarvarande parten skall ha rätt att välja mellan domstolsprövning och skiljeförfarande. En haltande bundenhet på det sättet att förvärvaren men inte den kvarvarande parten är bunden av skiljeklausulen föranleder emellertid också invändningar, eftersom det ger kvarstående part en möjlighet att spekulera i val av tvisteform. Detta talar för att den kvarvarande parten bör vara bunden av skiljeklausulen, om inte särskilda omständigheter föreligger. Några

sådana omständigheter har inte framkommit i målet. Slutsatsen av vad som nu har sagts är att det inte finns anledning att räkna med att Emja skall drabbas av *déni de justice*.

På grund av det anförda skall Emja anses bundet av skiljeklausulerna. Överklagandet skall alltså lämnas utan bifall.

Staffan Skjerve
Jonas Regner
L. S. Kanner
L. S. Victor

Ellen Skjerve

I avgörandet har deltagit: justitieråden Magnusson, Svensson (referent),
Thorsson, Regner och Victor
Föredragande revisionssekreterare: Thornefors